

Water peil

Monitor waterbewustzijn in Nederland

2017

THEMA's:

- Wateroverlast
- Beschikbaarheid zoet water
- Drinkwater
- Waterkwaliteit
- Willen we het weten?

leer **ons water** kennen

Water

Monitor waterbewustzijn in Nederland

peil

Ten geleide

Waterbewustzijn op peil?

Als het om water gaat, is niets vanzelfsprekend. Nederland is goed beschermd, maar blijft kwetsbaar. De watersector levert al sinds jaar en dag uitstekend werk: op het gebied van waterveiligheid is Nederland maatgevend in de wereld en de kwaliteit van ons kraanwater is hoogstaand. Daar zit een keerzijde aan. Verantwoordelijke overheden hebben het waterbeheer zo goed aangepakt, dat de meeste mensen in Nederland denken dat het vanzelf gaat. Veel Nederlanders weten nauwelijks wat er nodig is om veilig onder de zeespiegel te kunnen leven of om altijd en overal te kunnen beschikken over schoon drinkwater uit de kraan.

In dit rapport gaan we in op eventuele (significante) verschillen in de tijd (tussen metingen). Omwille van de leesbaarheid verwijzen we voor significante verschillen tussen diverse subgroepen (zoals mannen en vrouwen, lager en hoger opgeleiden, jongeren en ouderen) binnen het algemeen Nederlands publiek naar de uitgebreide tabellenset die als bijlage bij dit rapport komt.

Waterpeil biedt inzicht in (ontwikkelingen in) het waterbewustzijn

Om te kunnen zorgen dat het waterbewustzijn op peil blijft, is een gedegen inzicht in het waterbewustzijn en de ontwikkelingen daarvan essentieel. Waterpeil is een publieksmonitor waarmee integraal de ontwikkeling van het waterbewustzijn van Nederlanders in kaart wordt gebracht. Elke meting geeft inzicht in de centrale vraag: Wat is de uitgangspositie rondom waterbewustzijn en hoe ontwikkelt deze zich in de tijd? Hieraan liggen vragen ten grondslag als: In hoeverre is het besef aanwezig dat effecten van klimaatverandering een reële bedreiging vormen voor het hebben en houden van waterveiligheid, voldoende en schoon zoetwater in Nederland? Beseffen Nederlanders dat het werk hieraan nooit af is en continue investeringen met zich meebrengt?

En, als we inzoomen op *waterveiligheid*: in hoeverre voelen Nederlanders zich goed beschermd tegen overstromingen vanuit zee of de grote rivieren? Maken zij zich zorgen over een grote overstroming in hun eigen woonregio en zijn ze zich bewust van mogelijke gevolgen? Wat zouden ze doen bij een overstromingsdreiging in hun woonregio?

Kijken we naar de *beschikbaarheid van zoetwater*: in hoeverre maken Nederlanders zich enerzijds zorgen over een toename van extreme regenbuien en wateroverlast en anderzijds over het optreden van droogte en watertekort? Wat zijn hun eigen ervaringen hiermee en welke handelingsperspectieven kennen en nemen zij? Hebben zij zicht op de overheidsinspanningen ter voorkoming van wateroverlast en –tekort?

En wat weten en vinden Nederlanders eigenlijk van de *waterkwaliteit* in Nederland? Zijn zij zich bewust van bedreigingen van de waterkwaliteit en de moeite die het kost om het water schoon te maken en te houden?

In hoeverre zijn de overheidsinspanningen om te zorgen voor waterveiligheid, schoon en voldoende zoet water zichtbaar voor het algemeen Nederlands publiek? En in welke mate doen de waterpartners in de ogen van het publiek de goede dingen, en doen ze die ook goed? En wanneer we de blik van buiten naar binnen richten: Zijn Nederlanders zich überhaupt wel bewust van hun eigen handelingsperspectief op het gebied van waterveiligheid, wateroverlast en de beschikbaarheid van voldoende schoon zoetwater?

Welke informatiebehoefte leeft er rondom waterthema's en in hoeverre spelen de waterpartners daar voldoende op in? Wat missen mensen nog, hoe en door wie willen zij daarover geïnformeerd worden?

Waterpeil is een initiatief van de partners van “Ons Water”

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu is de trekker van de monitor. De opzet van elke themameting vindt plaats in nauwe afstemming met de partnerorganisaties van Ons Water. Het onderzoek wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau SAMR.

Nu het KNMI voorspelt dat we dit soort weer in de toekomst vaker zullen krijgen, kunnen particulieren zelf het nodige doen om overstromingen in en om het huis te voorkomen. Zo moeten mensen hun dakgoten en regenpijpen schoonhouden en stukken groen in hun tuin hebben zodat regenwater in de grond kan zakken.

Uneto-VNI, brancheorganisatie voor de installatiebranche

Waterpeil loopt van 2015 tot en met 2018 en bestaat uit twee deelonderzoeken die elkaar om het jaar afwisselen. Beide deelonderzoeken bestaan uit een vaste kern waarin het algemeen waterbewustzijn, klimaatverandering en informatiebehoefte aan bod komen. Daarnaast heeft elke meting een eigen focus op specifieke waterthema's, die een onderdeel vormen van het algemeen waterbewustzijn. Om het jaar, vindt aan het begin van het stormseizoen (in de herfst) een meting plaats met als centraal thema 'Waterveiligheid'. Aan het einde van het stormseizoen (in de zomer) in dat jaar vindt een meting plaats met als centraal thema 'Water in en om het huis', waarin de focus ligt op schoon (waterkwaliteit) en voldoende water (wateroverlast, watertekort). Door de tweejaarlijkse herhaling van elke themameting ontstaat geleidelijk aan een helder beeld van het waterbewustzijn van Nederlanders en trends daarin. Hiermee geven we een cijfermatig onderbouwd, actueel inzicht in het huidige waterbewustzijn en risicobewustzijn en factoren die daarmee samenhangen.

Dit rapport doet verslag van de tweede nulmeting van Waterpeil

In dit rapport beschrijven we de resultaten van de nulmeting van het onderzoek met als thema 'Water in en om het huis'. Naast de vaste kern aan vragen over algemeen waterbewustzijn en klimaatverandering die in elke Waterpeil-meting terugkeren, gaat dit onderzoek specifiek in op schoon water (waterkwaliteit) en de beschikbaarheid van zoetwatervoorziening (wateroverlast, watertekort). In hoofdstuk 1 beschrijven we een algemeen beeld van waterbewustzijn in Nederland. Hoofdstuk 2 gaat over het probleembesef aangaande klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Hoofdstuk 3 gaat over de bekendheid, opinie, gedrag(s)intentie en informatiebehoefte rondom wateroverlast. Aansluitend bespreken we in hoofdstuk 4 de bekendheid, opinie, gedrag(s)intentie en informatiebehoefte aangaande het tegenovergestelde van wateroverlast: droogte en zoetwatertekort. Daarna behandelen we het thema waterkwaliteit, waarbij onder andere aan bod komen: de perceptie en kennis

UNETO-VNI:

Bewoners kunnen meer doen om wateroverlast te voorkomen

Volgens UNETO-VNI kunnen bewoners zelf veel doen om wateroverlast en schade als gevolg van extreme regenval te voorkomen. De installatiekoepel adviseert huiseigenaren en woningcorporaties om dakgoten en hemelwaterafvoer vrij te houden van vuil en dit regelmatig te laten controleren. Ook raadt UNETO-VNI aan om tuinen niet volledig te bestraten, maar ruimte te laten voor groenvoorzieningen. Hierdoor kan overtollig water sneller in de grond zakken.

Veel bewoners hebben bij zware regenbuien problemen met vuil water dat via het toilet en doucheputje omhoog komt. Keerleppe in de riolering moeten voorkomen dat vuil rioolwater de woning in stroomt, maar werken niet altijd goed. UNETO-VNI raadt daarom aan de werking van keerleppe regelmatig te laten controleren. Verstopping van de regenpijp kan bij extreme regenval grote schade opleveren. Dit is eenvoudig te voorkomen door een bladscheider te laten plaatsen. Die zorgt ervoor dat vuil en bladeren zich niet kunnen ophopen in de afvoer. Als het riool bij hevige regenval overstroomt, zorgt de bladscheider er bovendien voor dat het water niet terugstroomt in de regenpijp, maar via de bodem wordt afgevoerd.

Subsidie

Bij woningen met één riool voor regenwater en huishoudelijk afvalwater kan het plaatsen van een ontlastput veel problemen voorkomen. Deze voorziening zorgt ervoor dat het water dat niet via het riool wordt afgevoerd, gedoseerd kan weggelopen naar de straat. Bij woningen met tuinen die grotendeels zijn bestraat, loopt het water niet snel genoeg de grond in. Hierdoor kan water de woning inlopen en bestrating verzakken. UNETO-VNI wijst op de mogelijkheid om overtollig water onder het maaiveld op te vangen in zogenaamde infiltratiekragen. Een aantal gemeenten verleent hiervoor subsidie. Als gevolg van de klimaatverandering krijgt ons land steeds meer te maken met extreme regenval. De verwachting van het KNMI is dat het aantal zware regenbuien de komende decennia met een kwart zal toenemen.

van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater, kennis en gedrag rondom de belasting van grond- en oppervlaktewater via het riool en de bodem, de spontane en geholpen bekendheid met maatregelen om bedreigingen van de waterkwaliteit tegen te gaan en tot slot de informatiebehoefte rondom waterkwaliteit.

We besluiten dit rapport met een hoofdstuk over de informatiebehoefte- en voorkeuren over de waterthema's die in dit onderzoek de revue zijn gepasseerd.

Dit gaan we vaker meemaken in de zomermaanden. Door de klimaatverandering wordt het steeds warmer. Warmere lucht kan meer vocht bevatten. Dat zorgt voor heftigere buien.

Maurice Middendorp, Buienradar

De enquêtegegevens voor de nulmeting van deelonderzoek 2 zijn verzameld tussen 7 en 17 juli 2016 onder een representatieve netto steekproef uit het algemeen Nederlands publiek van 1090 personen. In de periode voorafgaand aan (juni, eerste week juli) en tijdens het veldwerk was er regelmatig sprake van (ernstige) wateroverlast in delen van Nederland en in West-Europa. Het KNMI heeft meermaals code geel of oranje voor extreem weer afgegeven. Het zuidoosten van Nederland maakte zelfs de natste juni mee sinds het begin van de metingen in 1901.

In het nieuws is in deze periode dan ook veel aandacht besteed aan de wateroverlast in Nederland, België, Duitsland en Frankrijk. Daarbij werd vanuit diverse partijen (de media zelf, verzekeraars, waterbeheerders, lokale overheden, gedupeerden) niet alleen aandacht besteed aan de oorzaken (extreme regenval door El Nino en klimaatverandering) en de (plaatselijk) grote, zichtbare gevolgen van de wateroverlast (materiële en immateriële schade voor diverse sectoren), maar ook aan handelings-perspectieven voor burgers ter preventie en/of vermindering van schade door wateroverlast.

Belangrijkste bevindingen

- Klimaatverandering en daarmee gepaard gaande risico's voor waterveiligheid staan niet of nauwelijks ter discussie. Waterveiligheid is weliswaar een zichtbaar, maar bij de meerderheid weinig urgent issue. Opvallend hierbij is wel dat het klimaatbewust-zijn en het waterbewustzijn voor het thema waterveiligheid deze meting zijn toegenomen. Mogelijk heeft de hevige regenval en impact daarvan (overstromingen, wateroverlast, schade, gezondheidsrisico's) op de directe leefomgeving van burgers daar invloed op tezamen met de frequente mediaberichtgeving hierover.
- Net als bij de vorige meting is het probleembesef eenduidiger aanwezig rondom waterveiligheid dan rondom schoon en voldoende water. Daarbij zijn mensen ook minder vaak overtuigd van de mogelijke gevolgen van klimaatverandering voor de beschikbaarheid van de zoetwatervoorziening.
- Zoomen we in op het thema “wateroverlast” dan zien we dat de meerderheid van de Nederlanders hier zelf ervaring mee heeft én ook een of meer maatregelen hiertegen heeft genomen. Favoriete, vaakst getroffen maatregel is “tegels uit de tuin, groen erin”. Er is een breed bewustzijn van de gevolgen van wateroverlast en basale kennis over de functie van het riool en de tuin bij de afvoer van overtollig regenwater. Echter het kennisniveau over overheidsmaatregelen tegen wateroverlast is laag.
- Kijken we naar de betrouwbaarheid van de zoetwatervoorziening dan zien we dat het gros van de Nederlanders zelf weleens te maken heeft gehad met gevolgen van zoetwatertekort in ons land. Desalniettemin is het kennisniveau rondom zoetwaterbeschikbaarheid beperkt. Er zijn dan ook de nodige kennislacunes en mispercepties. Zo beseft een groot deel van de Nederlanders (nog) niet dat:
 - Klimaatverandering niet alleen gepaard gaat met wateroverlast maar ook met het vaker kunnen voorkomen van droogte en watertekort in ons land.
 - De zoetwaterbuffer in ons land hierdoor ook onder druk kan komen te staan, waardoor prioriteiten gesteld moeten worden bij de verdeling van het zoetwater over de verschillende maatschappelijke behoeften (verdringingsreeks).Het geringe bewustzijn in algemene kennis vertaalt zich echter niet zo door in het gedrag: het gros van de Nederlanders heeft maatregelen genomen ter besparing van zoetwater. Deze maatregelen zijn waarschijnlijk zo ingeburgerd omdat deze handelingsperspectieven concreet zijn, ruim voorhanden zijn, weinig moeite en kosten vergen.
- Ook bij een belangrijk “product” van zoetwater, namelijk ons drinkwater, is het kennisniveau bescheiden. Mensen beoordelen de kwaliteit van het drinkwater positief, maar hebben weinig zicht op de herkomst, kosten en samenstelling ervan.

- Nemen we het laatste kernthema van deze meting in ogenschouw, de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater, dan blijkt dat mensen deze positief beoordelen. Het bewustzijn in kennis en gedrag over vervuilende zaken in en om het huis loopt uiteen. Enerzijds tonen Nederlanders zich in kennis en gedrag bewust van stoffen die belastend zijn voor het grond- en/of oppervlaktewater wanneer deze door het riool gespoeld worden. Anderzijds zijn zij minder goed op de hoogte van zaken die belastend zijn wanneer deze via de bodem het grondwater bereiken. Wel is het zelf gerapporteerd gedrag ook hier congruent met de (al dan niet correcte) kennis. Dit betekent dat de inzet van communicatie gericht op het vergroten van kennis, bewustzijn en het gewenste gedrag bij dit facet van waterbewustzijn zinvol is. Verder zien we dat het algemene kennisniveau over waterkwaliteit eensluidend en tamelijk hoog is, uitgezonderd over overheidsmaatregelen tegen vervuiling van het grond- en oppervlaktewater.

- Burgers zijn ontvankelijk om hun kennislacunes aan te vullen met nadere informatie: bij elk van de waterthema's is er bij circa twee derde een informatiebehoefte aanwezig waarvan het bij een kwart tot een derde gaat om een sterke behoefte. Evenzo is een kwart ontevreden over de huidige informatievoorziening en mist (net als bij de vorige meting) ongeveer een vijfde informatie. De voorkeursafzenders van deze informatie zijn regionale afzenders (gemeente en waterschap) en de voorkeurskanalen de televisie, een digitale nieuwsbrief en de regionale media. Deze voorkeur voor regionale afzenders en kanalen zagen we ook bij de vorige meting van Waterpeil. De regionale insteek van Ons Water sluit hier goed op aan.

